

Business case: Blaarkoppen in te vernatten gebieden

Theo Vogelzang
Pieter Willem Blokland

December 2011
LEI, onderdeel van Wageningen UR, Den Haag

Inhoudsopgave

Inleiding	1
Doel en afbakening	1
Probleemstelling	1
Huidige en toekomstige situatie	2
Huidige situatie.....	2
Toekomstige situatie.....	2
Kosten en opbrengsten	2
Opbrengsten	3
Toegerekende kosten.....	5
Niet toegerekende kosten.....	6
Overzicht opbrengsten en kosten.....	7
Risico's en discussie	9
Conclusies en aanbeveling	10
Conclusies.....	10
Aanbeveling	10
Literatuur	11
<i>Bijlage 1: Financiële resultaten huidige situatie</i>	12
<i>Bijlage 2: Multifunctionele activiteiten in Zuid-Holland</i>	13
<i>Bijlage 3: Beheertypen</i>	15

Inleiding

Vernatting in Midden-Delfland en het Groene Hart is een beleidsopgave van de Rijksoverheid. Het tegengaan van de bodemdaling en de uitstoot van broeikasgassen in deze gebieden is hierbij het gewenste resultaat. Door het vernatten van gebieden is de huidige manier van melkveehouderij moeilijker vol te houden. Vernatting levert vooral beperkingen op voor de ruwvoerproductie en -kwaliteit op het melkveebedrijf. Ruwvoer van lagere kwaliteit heeft een negatief effect op de melkproductie van de hoofdzakelijk in het gebied voorkomende Holstein-Friesian (HF) melkkoe. Het is namelijk moeilijker om aan de voederbehoefte van de HF koeien te voldoen doordat de kwaliteit van het voer bij vernatting afneemt. De Blaarkop is een koe waarmee melkveehouders in te vernatten gebieden in principe wel mee uit de voeten kunnen (zie box 1). Geconfronteerd met vernatting zal de melkveehouder keuzes moeten maken hoe de bedrijfsvoering aangepast kan worden. Hierbij is ook de keuze voor het type melkkoe van belang. De keuze voor het HF-ras of het Blaarkoppenras heeft zowel voor- als nadelen. Daar wordt in deze business case verder op ingegaan. Doel hiervan is om betrokken veehouders in te vernatten veenweidegebieden een handvat te bieden om keuzes te maken in het geval zij daadwerkelijk met vernatting worden geconfronteerd. Bij het tot stand komen van deze businesscase hebben de auteurs veel medewerking gekregen van Ben Barkema van Rivierduin Advies, Klaas Boeder van Hunland Impex en Jolanda van Schaick van Adviesbureau CREM. Aan hen zijn de auteurs veel dank verschuldigd.

Doel en afbakening

Deze business case beschrijft de mogelijke kosten en baten van het houden van HF koeien versus het houden van Blaarkoppen voor een denkbeeldige situatie van een melkveehouder in het Westelijke Veenweidegebied, die wordt geconfronteerd met vernatting van zijn landbouwgrond. Deze business case heeft als doel om melkveehouders inzicht te geven in de mogelijke gevolgen van een transitie naar Blaarkoppen onder deze omstandigheden. Er is getracht een zo nauwkeurig mogelijke inschatting te maken van de te verwachten opbrengsten en kosten in deze business case. Omdat de verschillen tussen individuele bedrijven qua bedrijfsvoering en financiële situatie groot zijn in de praktijk, is de uitkomst niet 1-op-1 toepasbaar op bestaande veehouderijen. Melkveehouders in veenweidegebieden kunnen deze case gebruiken om hun eigen situatie in te schatten en eventueel actie te ondernemen om met Blaarkoppen aan de slag te gaan. De case is vooral gericht om denkrichtingen en/of perspectieven mee te geven waarmee de melkveehouder in zijn eigen situatie verder kan rekenen. Doelgroep van de case zijn alle veehouders met melkkoeien. Aangetekend dient te worden dat deze case heel expliciet toegeschreven is naar de situatie op veengrond. In het geval van klei- of zandgrond kan er mogelijk tot andere conclusies gekomen worden omdat daar in een aantal gevallen (voer, mest, loonwerk, subsidies) andere parameters gehanteerd worden.

De beschreven situatie is voor omschakeling van HF met een intensievere bedrijfsvoering naar Blaarkop met een extensievere bedrijfsvoering. Boeren die al een extensievere bedrijfsvoering hebben, kunnen uit deze case de relevante elementen halen om hun bedrijf met dat van het houden van Blaarkoppen te vergelijken. In deze case is geen rekening gehouden met omschakeling naar een biologische bedrijfsvoering.

Tenslotte wordt in deze case niet ingegaan op de overgangperiode die aan de orde is bij omschakeling (periode tussen omschakeling van volledig HF naar volledig Blaarkoppen) omdat de resultaten van een bedrijf op een bepaald moment beschreven worden. Beseft dient te worden dat omschakeling naar een Blaarkopbedrijf een aantal jaren vergt omdat de veestapel in zijn geheel vervangen moet worden. Deze periode is ook belangrijk omdat hierin keuzes worden gemaakt en investeringen worden gedaan.

Probleemstelling

Tegengaan van bodemdaling kan onder andere door gebieden te vernatten. Dit is dan ook een belangrijke beleidsopgave in het Westelijke Veenweidegebied van Nederland. Daarin zijn al diverse gebieden aangewezen waarin een vernattingsopgave dient te worden gerealiseerd. Goed voor het tegengaan van de bodemdaling en de uitstoot van broeikasgassen, alsmede de opvang van water. Maar daardoor komt de 'houdbaarheid' van de gangbare veehouderij in deze gebieden wel onder druk te staan. Immers, de algemene trend van schaalvergroting in de melkveehouderij en het daarbij veelal gebruikte HF-ras laten zich niet makkelijk verenigen met de natuurlijke handicaps die natte veenweidegebieden hebben. De verwachting is dat de gangbare veehouderij deze beleidsopgave niet altijd kan bedienen, tenzij er gekozen wordt voor een nieuwe vorm van duurzaam landbeheer. De Blaarkop is een

veeras waarmee een nieuw soort veehouderij in deze gebieden kan worden neergezet. Niet in de laatste plaats omdat hij het goed doet in extensieve, suboptimale, omstandigheden (zie box 1).

Box 1: De Blaarkop

De Blaarkop is een bijna vergeten, zeldzaam rundveeras, dat overigens tot de jaren vijftig van de vorige eeuw vrij algemeen aanwezig was in de Westelijke Veenweidegebieden van het Groene Hart. De Blaarkop is een sobere koe met een goede ruwvoerverwerking, goede gezondheid en vruchtbaarheid (dus lage dierenartskosten), betere eiwitten in de melk (gezonder cholesterol), goede vleeskwaliteit (hoge SEUROP-classificatie) en een unieke bloedgroep. De Blaarkop, zwart of rood, is een dubbeldoelkoe: geschikt voor zowel vlees- als zuivelproductie. Dat maakt hem minder geschikt voor specialisatie en schaalvergroting op het gebied van melk- of vleesveehouderij, maar hij biedt daarentegen een alternatief voor veehouders die niet mee willen of kunnen op de weg naar schaalvergroting en intensivering. De Blaarkop is uitermate geschikt voor beweiding in natte gebieden. Dit komt mede doordat de Blaarkop efficiënt is in het verteren van ruwvoer en ook goed met gewassen als stro en natuurgras uit de voeten kan, waar meer melktypische koeien minder of niet mee overweg kunnen (rantsoen met meer structuur). Door hun vriendelijke karakter kunnen Blaarkoppen ook goed worden ingezet in voor publiek toegankelijke natuurgebieden (Winter et al., 2010).

Huidige en toekomstige situatie

Huidige situatie

We gaan in deze business case uit van een HF melkveebedrijf dat in de periode 2001 tot en met 2009 een saldo per 100 kg melk van gemiddeld ongeveer 33 Eurocent heeft gerealiseerd (zie bijlage 1)¹. Gemiddeld werd er in deze periode met 69 koeien ongeveer 533.000 kg melk per jaar geproduceerd en heeft het bedrijf een oppervlakte cultuurgrond van 45 hectare. Hiervan is bijna 35 hectare grasland. De intensiteit ligt op ruim 11.000 kg melk per hectare per jaar.

Toekomstige situatie

In het geval van vernatting is het de vraag of alle cultuurgrond van de veehouder hiermee te maken krijgt, of dat dit alleen geldt voor een deel van de cultuurgrond. Dit maakt veel uit voor de verwachte ruwvoeropbrengst en de kwaliteit van dit ruwvoer. Daarnaast heeft dit ook invloed op het vergoedingsbedrag dat kan worden ontvangen voor de vernatte oppervlakte cultuurgrond. Dit is erg bedrijfsspecifiek. Voor deze case wordt uitgegaan van een gemiddeld melkveebedrijf met 35 hectare grasland. Er wordt niet uitgegaan van bouwland. Dit komt nagenoeg niet voor in Midden-Delfland en het Groene Hart. Daarnaast wordt er vanuit gegaan dat er ook op het Blaarkopbedrijf 69 koeien gehouden worden. Deze raszuivere Blaarkoppen hebben een gemiddelde melkproductie van ongeveer 6.000 kg per jaar. Het voorgaande betekent dat de totale melkproductie 414.000 kg bedraagt. Dit is duidelijk minder dan in de huidige situatie. Hierdoor daalt de intensiteit van het bedrijf van ruim 11.000 kg per hectare naar ruim 9.200 kg melk per hectare.

Voor de vergelijkbaarheid van de bedrijven wordt ervan uitgegaan dat de ondernemer er niet voor kiest om de omvang van het quotum te handhaven. Het handhaven hiervan zou ook een strategie kunnen zijn, maar dan moeten er meer Blaarkopkoeien gehouden worden en moet de stalruimte worden uitgebreid. Ook dient er dan meer land beschikbaar te zijn voor de ruwvoederwinning. Dit creëert een heel andere situatie en dientengevolge een andere business case.

Kosten en opbrengsten in huidige en toekomstige situatie

Vernatting heeft veel gevolgen voor de bedrijfsvoering. Vernatting biedt kansen, maar ook bedreigingen. In de keuze om de bedrijfsvoering te veranderen en eventueel om te schakelen van HF naar Blaarkoppen spelen veel zaken een rol. Belangrijk daarbij zijn de kosten/baten die verwacht worden bij omschakeling. In deze paragraaf wordt er een inschatting gemaakt van de desbetreffende kosten en baten voor een fictief bedrijf zoals beschreven in de paragraaf *huidige en toekomstige situatie*.

¹ Bron: Bedrijven-Informatienet van het LEI.

Opbrengsten

Melk en zuivelproducten

Blaarkoppen produceren bij een gelijk rantsoen minder melk, maar met een hoger gehalte aan eiwit dan HF koeien. Het vetgehalte is ongeveer gelijk. De melkprijs per kg melk zal dus iets hoger liggen dan in de uitgangssituatie. In de periode 2001-2009 heeft een gemiddeld melkveebedrijf in Nederland een saldo van ongeveer 33 Eurocent per kg melk gerealiseerd. Als er door een hoger eiwitgehalte 1 cent per kg meer melkopbrengsten gerealiseerd kan worden, dan komen de totale opbrengsten van melk en zuivelproducten op het Blaarkopbedrijf uit op ongeveer 141.000 Euro. Dit is een forse vermindering ten opzichte van het HF-bedrijf, die met name wordt veroorzaakt doordat de melkproductie van de Blaarkoppen duidelijk lager is dan van de HF koeien. Per 100 kg melk zijn de melkopbrengsten wel hoger.

Door het overschakelen op een biologische productiewijze kunnen de melkopbrengsten worden verhoogd met ongeveer 6 cent per kg melk (afhankelijk van de marktsituatie en verwerker). Echter, in deze business case is hier geen rekening mee gehouden.

Omzet en aanwas

Blaarkopkalveren kunnen ongeveer 25 tot 75 Euro per kalf meer opbrengen dan HF-kalveren (Barkema, Boeder, 2011). Dit levert op het voorbeeldbedrijf een extra opbrengst op van rond de 1.967 Euro (zie box 2). De verkoop van slachtkoeien heeft een meeropbrengst van ongeveer 100 tot 200 Euro per koe (Barkema, Boeder, 2011). Het vervangingspercentage van Blaarkoppen ligt ongeveer 5% lager dan van HF koeien (De Jong, 2003). Dit resulteert in een extra opbrengst van 518 Euro per jaar, bij een vervangingspercentage van 25% (zie box 2). De extra aanwas van vaarskalveren bedraagt 1.311 Euro. De totale omzet en aanwas van Blaarkoppen levert ongeveer 3.800 Euro per jaar meer op.

Box 2: Voorbeeldberekening extra omzet en aanwas per jaar

Extra omzet kalveren

Aantal melkkoeien: 69
Percentage stierkalveren en vaarskalveren: 50
Percentage kalversterfte HF: 10
Percentage kalversterfte Blaarkop: 5
Percentage verkoop vaarskalveren: 20
Gemiddelde meeropbrengst: 50 Euro/kalf

stierkalveren

$$69 * 0,5 * (1-(0,1-0,05)) * 50 = 1.639 \text{ Euro}$$

Vaarskalveren

$$69 * 0,5 * (1-(0,1-0,05)) * 0,2 * 50 = 328 \text{ Euro}$$

Extra omzet slachtkoeien

Aantal melkkoeien: 69
Vervangingspercentage HF: 30
Vervangingspercentage Blaarkop: 25
Gemiddelde meeropbrengst: 150 Euro/koe

$$69 * (0,30-0,25) * 150 = 518 \text{ Euro}$$

Extra aanwas

Aantal melkkoeien: 69
Percentage vaarskalveren: 50
Percentage kalversterfte HF: 10
Percentage kalversterfte Blaarkop: 5
Percentage aanwas: 80
Gemiddelde meeropbrengst: 50 Euro/kalf

$$69 * 0,5 * (1-(0,10-0,05)) * 0,8 * 50 = 1.311 \text{ Euro}$$

Overige opbrengsten

Onder overige opbrengsten vallen bijvoorbeeld de opbrengsten uit overige veehouderij, verkoop aan huis (streek eigen producten) en recreatie. Aannee is dat deze opbrengsten niet veranderen, omdat vernatting of omschakeling van HF naar Blaarkoppen in principe geen invloed heeft op de beslissing om andere activiteiten naast het melkveebedrijf te ontwikkelen. Wel worden Blaarkoppen van oudsher vaak aangetroffen op bedrijven met een tweede tak en extensieve beweiding (Barkema, 2011). In bijlage 2 is ter informatie een overzicht weergegeven van multifunctionele activiteiten in Zuid-Holland en de omzet per bedrijf.

Subsidies en toeslagen

Zoals al eerder opgemerkt in de paragraaf *toekomstige situatie* kan de situatie zich voordoen dat de gehele oppervlakte cultuurgrond wordt vernat of een gedeelte hiervan. In deze business case worden op dit gebied twee opties uitgewerkt die dienen als voorbeeld²:

1. Een derde van de cultuurgrond wordt natuurterrein (functieverandering) met een waterbergingsfunctie, het overige deel blijft "normaal" grasland;
2. Twee derde van de cultuurgrond wordt beheersgrasland en het overige deel blijft "normaal" grasland.

Optie 1

Deze optie omvat het omzetten van een derde van de cultuurgrond (15 ha) van het bedrijf naar natuurterrein. Het overige deel (30 ha) blijft "normaal" grasland.

Doordat landbouwgrond wordt omgezet naar natuurterrein kan hier subsidie over worden ontvangen vanuit de regeling Particulier Natuurbeheer. De economische waarde van de grond daalt namelijk door de functieverandering. De waardedaling wordt voor maximaal 85% gecompenseerd. Belangrijk voor de functieverandering is dat de provincie het natuurbeheertype of landschapsbeheertype heeft opgenomen in haar Natuurbeheerplan en een openstellingsbesluit en maximaal subsidiebudget heeft afgegeven (LNV, 2010). Voor Zuid-Holland is de compensatie van de waardedaling 80% (Provincie Zuid-Holland, 2011).

Als aan alle voorwaarden voor functieverandering is voldaan, dan kan 32.000 Euro per hectare worden ontvangen (80%) voor de waardedaling van de landbouwgrond bij een grondprijs van 40.000 Euro per hectare. De totale vergoeding komt dan op het voorbeeldbedrijf uit op 480.000 Euro (15 ha). Ervan uitgaande dat er een lening is afgesloten bij een kredietinstelling, kan dit bedrag worden gebruikt om een deel van de schuld af te lossen. Daarnaast kan het bedrag ook op de bank gezet worden tot de pensioengerechtigde leeftijd is bereikt of gebruikt worden voor de aankoop van quotum, maar in dat laatste geval ontstaat een geheel nieuwe situatie (zie toekomstige situatie)³. De feitelijke keuze van de ondernemer zal mede afhangen van het rentepercentage op de lening en het rentepercentage van de belegging/pensioenopbouw. Aangenomen wordt dat het bedrijf voor 4% leent bij een kredietinstelling. De huidige spaarrente is ongeveer 2 tot 3%. Het lijkt dus interessanter te zijn om de lening af te lossen. Het bedrag dat in dat geval aan rente wordt bespaard, is het eerste jaar ongeveer 19.000 Euro (zie ook paragraaf *Overige niet toegerekende kosten*).

Daarnaast kan, doordat een deel van de cultuurgrond is omgezet naar natuurgrond, een vergoeding ontvangen worden voor particulier natuurbeheer onder de regeling Natuur en Landschapsbeheer Zuid-Holland (Provincie Zuid-Holland, 2010). Er kan gekozen worden uit verschillende beheertypen. Als voorbeeld kiezen we voor deze case het type *Vochtig weidevogelgrasland* (Schipper et al., 2009). Vochtig weidevogelgrasland omvat natte en vochtige graslanden met primair een weidevogelstelling. Het kan zowel kruidenrijke als door bemesting voedselrijke graslanden bevatten. De vergoeding bedraagt 435,67 Euro per hectare per jaar. Het eerste jaar levert deze optie ongeveer 6.535 Euro op exclusief de verminderde rentekosten, mits aan de gestelde beheerdoelen wordt voldaan (zie bijlage 3).

²Opties zijn puur informatief en niet voor elk melkveebedrijf van toepassing. Er is geen rekening gehouden met eventuele fiscale gevolgen van de functieverandering van de cultuurgrond.

³ Er kan ook gekozen worden om het vrijgekomen kapitaal opnieuw te investeren in grond (verdere extensivering). Echter in deze case houden we hier geen rekening mee omdat dit zeer afhankelijk is van de bedrijfssituatie en mogelijkheden op de regionale grondmarkt.

Optie 2

In dit geval wordt tweederde van de landbouwgrond beheersgrasland (30 ha). Het overige deel van de landbouwgrond blijft "normaal" grasland. Op basis van de subsidieregeling Natuur en Landschapsbeheer van de provincie Zuid-Holland kunnen verschillende agrarisch natuurbeheer pakketten worden gekozen. Als voorbeeld kiezen we voor het pakket Extensief beweide weidevogelgrasland. De vergoeding is dan 495 Euro per hectare per jaar (Provincie Zuid-Holland, 2010). De totale subsidie voor het pakket Extensief beweide weidevogelgrasland bedraagt op het voorbeeldbedrijf in dit geval 14.850 Euro per jaar. Bij optie 2 stijgen de totale subsidieontvangsten dus, mits aan de beheerdoelen wordt voldaan, met 14.850 Euro per jaar.

Toegerekende kosten

Voerkosten

Krachtvoerkosten

De hoeveelheid krachtvoer die een Blaarkop in vergelijking met een HF koe nodig heeft, is beduidend lager. Blaarkoppen hebben namelijk een grotere kans op vervetting bij een hoge krachtvoergift en dat gaat ten koste van de vleeskwiteit. Gemiddeld krijgt in Nederland een melkkoe per jaar ongeveer 2.000 kg krachtvoer. Dit is bijna 26 kg per 100 kg melk. Uitgaande van halvering van de krachtvoergift bij de Blaarkoppen levert dit een kostenbesparing op het voorbeeldbedrijf op van ongeveer 200 Euro per koe per jaar⁴. In totaal komt dit neer op ruim 13.800 Euro per jaar.

Ruwvoerkosten

De kans is groot dat door vernatting de droge stof opbrengst van het grasland afneemt. Dit betekent dat er minder ruwvoer per hectare geoogst kan worden. Hieraan draagt bij dat er ook later in het jaar gemaaid moet worden en het groeiseizoen eerder is afgelopen. De kwaliteit van het ruwvoer zal afnemen doordat het gras later gemaaid moet worden. Hierdoor is het ruwvoer wel zeer structuurrijk. De Blaarkop kan met dit gras juist goed omgaan.

De optie om kuilgras te vervangen door snijmaïs is maar beperkt mogelijk. Bij het verstrekken van snijmaïs aan de Blaarkop moet goed worden gelet op vervetting. Hier is de Blaarkop gevoelig voor.

Een gemiddeld melkveebedrijf heeft in de periode 2001-2009 95 Eurocent per 100 kg melk uitgegeven aan ruwvoer. Dit is inclusief snijmaïs aankopen. Deze vervallen doordat er in de toekomstige situatie geen snijmaïs meer wordt aangekocht. Niet bekend is welk aandeel van de kosten bestaat uit snijmaïs aankopen en daarom wordt aangenomen dat dit 100% is. In eerste instantie zal deze post vervallen, maar er dient door de vernatting mogelijk ruwvoer in de vorm van kuilgras te worden aangekocht.

Optie 1

In het meest ongunstigste geval zal het bedrijf (bij 15 ha vernatting) de droge stof derving op moeten vangen met de aankoop van bijvoorbeeld kuilgras. De gemiddelde droge stof opbrengst van grasland in de uitgangssituatie is 10 ton droge stof per hectare (Aarts et al., 2008). Bij een droge stof derving van 20%⁵ moet er 30.000 kg droge stof in de vorm van kuilgras bij worden gekocht. Dit kan in de vorm van ronde of vierkante balen. Gemiddeld ligt de prijs van deze balen tussen de 25 tot 30 Euro per stuk. Bij een gewicht van 500 kg en een droge stof gehalte van 35% moeten er ongeveer 170 balen per jaar worden aangekocht. De ruwvoerkosten nemen met ongeveer 4.675 Euro toe.

Optie 2

Net als bij optie 1 zal er bij optie 2 ook waarschijnlijk extra ruwvoer moeten worden aangeschaft. Het is aannemelijk dat de droge stof opbrengst van de 30 hectare beheersgrasland afneemt. Bij een droge stof derving van 10%⁵ zal er ook 30.000 kg droge stof in de vorm van kuilgras moeten worden bijgekocht. Dit is een extra kostenpost van 4.675 Euro per jaar.

⁴ Ongeveer de definitie van een laag krachtvoergebruik (<12 kg krachtvoer per 100 kg/melk) in de biologische (extensieve) melkveehouderij (Zom et al., 2009).

⁵ Aannname.

Vochtrijke diervoeders

Inschatting is dat deze kostenpost wegvalt omdat de vochtrijke diervoeders vervangen worden door ruwvoer. Dit levert een besparing op van 2.655 Euro.

Opfokmelk

Veronderstelling is dat deze kostenpost gelijk blijft omdat het aantal opfokkalveren nauwelijks toe- of afneemt.

Diergezondheid

De Blaarkop is een sobere koe met een goede ruwvoerverwerking, goede gezondheid en vruchtbaarheid. Uit verschillende studies en bedrijfsvergelijkingen (De Jong, 2003 en De Blaarkopper, 2004) blijkt dat Blaarkoppen lagere gezondheidskosten hebben dan HF koeien. De reden hiervoor is mogelijk dat Blaarkoppen beter op de norm gevoerd kunnen worden en daardoor een betere weerstand hebben tegen ziektes. Mastitis, melkziekte en klauwproblemen komen bij Blaarkoppen minder voor dan bij HF melkkoeien. In de huidige situatie zijn de diergezondheidskosten 1,05 Eurocent per 100 kg melk, wat neer komt op ongeveer 5.600 Euro. Een reductie van de diergezondheidskosten met 0,65 Eurocent per 100 kg melk in de toekomstige situatie lijkt gezien de bedrijfsvergelijking niet onmogelijk. Hierdoor zouden de kosten voor diergezondheid uit komen op 1.656 Euro per jaar. Dit is een kostenreductie van 3.971 Euro per jaar.

Veeverbetering en K.I.

Zoals al aangegeven onder diergezondheid hebben Blaarkoppen een goede vruchtbaarheid. Dit betekent minder inseminaties ten opzichte van een HF melkkoe. Het inseminatiegetal van Blaarkoppen ligt op 1,52 ten opzichte van 1,78 inseminaties voor HF melkkoeien. Mede door goedkoper sperma resulteert dit in lagere kosten voor veeverbetering en K.I. (De Jong, 2003). Net als bij de diergezondheidskosten hanteren we dezelfde kostenreductie per 100 kg melk voor veeverbetering en K.I.. Dit betekent dat de kosten voor deze post op het voorbeeldbedrijf dalen met 3.729 Euro per jaar.

Zaaizaad, gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen

Waarschijnlijk nemen de kosten voor zaaizaad, gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen af of blijven gelijk. Het gebruik van zaaizaad kan zowel toe- als afnemen. Wanneer er gekozen wordt om meer dan voorheen aan graslandvernieuwing te doen (realiseren hogere ruwvoeropbrengst) zal deze post toenemen. Als dit niet het geval is en er minder graslandvernieuwing hoeft plaats te vinden, dan neemt deze post af. De post gewasbeschermingsmiddelen zal naar alle waarschijnlijkheid afnemen. Op het beheersland zal over het algemeen geen gewasbescherming worden gebruikt. De post meststoffen neemt naar alle waarschijnlijkheid ook af. Er zal waarschijnlijk minder kunstmest gestrooid worden op het beheersland. Voorzichtige inschatting is dat het totaal van deze posten per 100 kg melk gelijk blijft. Echter, doordat er minder melk geproduceerd wordt, levert dit een totale kostenbesparing op van 1.915 Euro per jaar.

Overige toegerekende kosten

Aanname is dat deze post gelijk blijft. Er zal bijvoorbeeld niet meer of minder strooisel worden gebruikt door vernatting van de cultuurgrond.

Niet toegerekende kosten

Loonwerk

De kans is groot dat door vernatting de droge stof opbrengst van het grasland afneemt. Dit betekent dat er minder ruwvoer per hectare geoogst kan worden. Hieraan draagt bij dat er ook later in het jaar gemaaid kan worden en het groeiseizoen eerder is afgelopen. De kwaliteit van het ruwvoer zal afnemen doordat het gras later gemaaid moet worden. Dit heeft gevolgen voor de kosten van loonwerk, immers er hoeft minder ingekuild te worden (bij uitbesteding inkuilen aan loonwerker).

Het is niet bekend wat voor effect dit heeft op de loonwerkkosten. Hoeveel uur kan er bespaard worden en tegen welk tarief? Mogelijk kan een deel van de meerkosten van het ruwvoer (4.675 Euro) gecompenseerd worden door de daling van de loonwerkkosten. De aanname in deze case is dat de extra ruwvoerkosten wegvallen tegen de daling van de loonwerkkosten.

Overige niet-toegerekende kosten

De overige niet-toegerekende kosten bestaan met name uit rente- en afschrijvingskosten. In de uitgangssituatie is aangenomen dat het bedrijf niet meer melkkoeien kan houden dan in de huidige situatie. Dit betekent dat de melkproductie op bedrijfsniveau lager is dan in de uitgangssituatie door een lagere melkgift per koe van Blaarkoppen. Hierdoor blijft een deel van het melkquotum onbenut. Dit zou verkocht kunnen worden. Als er aangenomen wordt dat het referentiequotum evenveel bedraagt als de melkproductie zou er in de toekomstige situatie ongeveer 119.000 kg melk verkocht kunnen worden. Tegen een marktprijs van ongeveer 20 Euro per kg vet (BINternet, maart 2011) en een gemiddeld vetgehalte van 4,25% levert dit ongeveer 101.150 Euro op. Door dit bedrag af te lossen bespaart het bedrijf bij een rentepercentage van 4% ongeveer 4.046 Euro in het eerste jaar.

Zoals al beschreven in de paragraaf *Subsidies en toeslagen* is de rentevermindering van de lening op de landbouwgrond bij optie 1 ongeveer 19.000 Euro (4% van 480.000 Euro) in het eerste jaar. Immers, het bedrag ter compensatie van de waardevermindering van de landbouwgrond door functiewijziging wordt gebruikt om een deel van de schuld af te lossen.

De totale overige niet-toegerekende kosten kunnen aldus met ongeveer 23.000 Euro verminderen in het eerste jaar.

Overzicht opbrengsten en kosten⁶

Opbrengsten

De opbrengsten uit melk en zuivelproducten dalen op het voorbeeldbedrijf met ongeveer 35.000 Euro per jaar. Hier staan wel nieuwe opbrengsten tegenover uit beheersvergoedingen. Deze kunnen, in het geval van deze case oplopen van ruim 7.200 tot 14.850 Euro per jaar. De daling van de melkopbrengst kan dus voor een groot deel worden opgevangen door meer opbrengsten uit beheersvergoedingen. Het is wel van belang dat deze vergoedingen langjarig zijn en ook langjarig gefinancierd worden.

Kosten

De kosten voor krachtvoer en vochtrijke diervoeders kunnen met ongeveer 23.000 Euro per jaar dalen door omschakeling van HF naar Blaarkopkoeien. Dit wordt veroorzaakt door een relatief grote daling van de krachtvoergift per koe. De kosten voor ruwvoer kunnen wel toenemen doordat de ruwvoerproductie door vernatting afneemt. Dit is een kostenpost van ruim 4.600 Euro.

De post vochtrijke diervoeders vervalt en levert een kostenbesparing op van ruim 2.600 Euro per jaar. De diergezondheids-, veeverbetering en K.I., zaaizaad, gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen-kosten leveren een kostenbesparing van respectievelijk 3.971, 3.729 en 1.915 Euro per jaar op.

De niet-toegerekende kosten verminderen per jaar met ruim 4.600 Euro voor loonwerk en ruim 4.000 Euro voor rentekosten door verkoop van een deel van het melkquotum. Indien optie 1 wordt gehanteerd, dan verminderen de rentekosten nog eens met 19.000 Euro.

Resultaat

In tabel 1 is een overzicht van de resultaten van de voorgaande berekeningen weergegeven. Wat opvalt is dat bij een omschakeling naar zuivere Blaarkop melkkoeien het inkomen uit bedrijf dichtbij de huidige situatie ligt. Ondanks de onzekerheden in de verschillende kosten- en opbrengstenposten en afhankelijk van de bedrijfsspecifieke situatie biedt de overgang mogelijkheden om ongeveer dezelfde inkomsten als in de huidige situatie te behalen. Het bedrijf zal er dus niet (veel) op voor- of achteruit gaan. Dit komt vooral door de grote reductie van de krachtvoer-, diergezondheids- en veeverbeteringskosten die opwegen tegen de verminderde inkomsten uit melk en zuivelproducten. Blaarkoppen kunnen met veel minder krachtvoer toe dan HF melkkoeien en zijn minder ziektegevoelig.

⁶ Deze opbrengsten en kosten zijn zo goed mogelijk geschat op basis van de uitgangspunten en zijn bedoeld om inzicht te krijgen in gevolgen van vernatting.

Ten opzichte van de situatie zonder vernatting is het verschil in inkomen van de opties vooral te verklaren door de toegenomen subsidieopbrengsten. Optie 1 laat ook nog een daling zien van de overige niet-toegerekende kosten doordat de rentekosten dalen. Tussen optie 1 en 2 zit een verschil van ongeveer 11.000 Euro qua inkomen per jaar. De huidige subsidiebedragen zijn hoog en zouden een stuk lager mogen zijn om toch nog een gelijk of hoger inkomen te kunnen behalen dan in de uitgangssituatie.

Tabel 1 Vergelijking huidige en toekomstige situatie op het voorbeeldbedrijf, inclusief opties voor vernatting

	Huidige situatie	Toekomstige situatie ⁷		
		zonder vernatting	optie1	optie2
Opbrengsten excl. subsidies en toeslagen	207.503	176.431	176.431	176.431
Melk en zuivelproducten	175.628	140.760	140.760	140.760
Omzet en aanwas	15.368	19.164	19.164	19.164
Overige opbrengsten	16.507	16.507	16.507	16.507
Subsidies en toeslagen	17.979	17.979	24.514	32.829
Toegerekende kosten	64.918	34.327	37.089	37.089
Voer	39.087	16.197	20.837	20.837
<i>w.v. krachtvoer</i>	27.945	14.145	14.145	14.145
<i>w.v. ruwvoer⁸</i>	5.118	0	4.676	4.676
<i>w.v. vochtrijke diervoeders</i>	2.655	0	0	0
<i>w.v. opfokmelk</i>	2.052	2.052	2.052	2.052
Diergezondheid	5.627	1.656	1.656	1.656
Veeverbetering en K.I.	4.474	745	745	745
Zaaizaad	1.830	1.830	1.192	1.192
Gewasbeschermingsmiddelen	1.166	1.166	528	528
Meststoffen	5.543	5.543	4.905	4.905
Overige toegerekende kosten	7.190	7.190	7.190	7.190
Bedrijfssaldo excl. subsidies en toeslagen	142.585	142.104	139.342	139.342
Bedrijfssaldo incl. subsidies en toeslagen	160.564	160.083	163.856	172.171
Niet-toegerekende kosten	117.120	113.074	89.199	108.399
Loonwerk	12.510	12.510	7.835	7.835
Overige niet-toegerekende kosten	104.610	100.564	81.364	100.564
Inkomen uit normale bedrijfsvoering	43.444	47.009	74.657	63.772

Bron: Bedrijven-Informatienet van het LEI en berekeningen uit deze business case.

⁷ Op basis van voorbeeldberekeningen.

⁸ Geen ruwvoeraankopen zonder vernatting.

Risico's en discussie

Het vernatten van een deel van de landbouwgrond, omzetten van cultuurgrond naar natuurterrein en/of beheersland en het omschakelen van HF naar Blaarkop melkkoeien brengen uiteraard risico's met zich mee voor de betrokken ondernemers. In deze paragraaf wordt kort ingegaan op de mogelijke risico's en discussiepunten op dat gebied.

- *Geen garantie lange termijn subsidie*
Door het verminderen van de melkproductie en het toenemende bedrag aan beheersubsidies maakt het bedrijf zich meer afhankelijk van nationale en regionale overheden. De kredietcrisis heeft de overheid genoodzaakt bezuinigingen door te voeren, waaronder op het natuurbeleid. Dit maakt dat er niet zonder meer van kan worden uitgegaan dat de subsidiebedragen die op dit moment gelden voor verschillende "groene" diensten van agrariërs ook in de toekomst gelijk blijven. Het maken van langdurige afspraken met subsidieverleners kan dit risico beperken. Ook diversificatie van subsidieaanbieders kan het risico op inkomstenderving beperken (zie ook het onderdeel 'toeslagrechten' onderstaand).
- *Pensioenszekerheid*
Agrarische ondernemers zien de waardeontwikkeling van het bedrijf veruit als de belangrijkste basis voor de pensioenopbouw (Meulen et al., 2009). De vermogensopbouw in grond is door de jaren heen doorgaans fors. Door een functieverandering van de landbouwgrond naar natuurterrein verliest deze grond een groot deel van zijn waarde. Dit betekent dat op een andere manier een bepaalde pensioenopbouw/reservering zal moeten plaatsvinden.
- *Overstap naar zuivere Blaarkoppen*
In deze business case is gekozen voor een vergelijking tussen een melkveebedrijf met HF melkkoeien en zuivere Blaarkoppen. Het overstappen van HF melkkoeien naar Blaarkoppen gaat in de praktijk in veel gevallen geleidelijk en duurt een aantal jaren, tenzij er een gehele veestapel zuivere Blaarkoppen wordt aangekocht⁹. De Blaarkop verschilt in veel opzichten met een HF melkkoe. Dit vraagt aanpassingen in het management van de melkveehouder.
- *Afschaffing melkquotum*
De afschaffing van het melkquotum in 2015 zorgt waarschijnlijk voor meer fluctuaties in de opbrengstprijzen van melk. Een daling van de melkprijs is dan niet uitgesloten. Melkveehouders zullen proberen hier op in te spelen door het bedrijf te laten groeien in melkproductie (schaalvergroting) of juist het verbreden van de bedrijfsactiviteiten. Schaalvergroting zal ook bij Blaarkopbedrijven in vernatte gebieden plaatsvinden, maar waarschijnlijk in mindere mate. Blaarkopbedrijven zullen veelal in gebieden gevestigd zijn die zich minder lenen voor grootschalige landbouw, maar des te meer voor verbrede landbouw. Hierin kunnen kansen liggen voor Blaarkopbedrijven (zie ook bijlage 3).
- *Toeslagrechten*
De hervorming van het EU-landbouwbeleid na 2013 is in volle gang. Onduidelijk is op dit moment wat er gebeurt met de hoogte van de toeslagrechten. Meest waarschijnlijk is dat er differentiatie komt in de hoogte daarvan. Plannen om de hoogte af te laten hangen van groen/blauwe diensten kunnen gunstig uitpakken voor extensieve melkveebedrijven. Zeker in combinatie met vernatting zou de hoogte van de toeslagen voor bijvoorbeeld Blaarkop bedrijven die zijn gevestigd in te vernatten gebieden in verhouding positief kunnen uitvallen.

⁹ In deze case is hier geen rekening mee gehouden.

- *Behalen natuur/beheer doelen*
Voor het ontvangen van een beheersvergoeding zal voldaan moeten worden aan de eisen die een bepaald beheerpakket en/of -type heeft. Er zijn beheerpakketten en -typen op verschillende inspanningsniveaus. Des te hoger het inspanningsniveau om het beheertype uit te voeren of des te hoger de kwaliteitsimpuls voor de natuur, des te hoger de vergoeding. In deze case is uitgegaan van een bedrijf dat al voldoet aan de gestelde eisen van het uitgewerkte pakket en type (optie 1 en 2). In de praktijk is dit vaak niet het geval en zal tijd (en wellicht ook geld) geïnvesteerd moeten worden om te kunnen voldoen aan de gestelde beheerdoelen. De vergoedingen zullen in de loop der jaren waarschijnlijk oplopen totdat het maximaal haalbare niveau is bereikt.

Conclusies en aanbeveling

Conclusies

- Zonder vernatting, natuur en of landschapsbeheer lijkt het mogelijk om met Blaarkoppen op het voorbeeldbedrijf hetzelfde inkomen te behalen als met HF-melkkoeien. Wel vraagt het, in de voorbeeldsituatie, om een andere bedrijfsvoering (onder andere een overgang van intensieve naar extensieve beweiding). Ondanks de onzekerheid in opbrengsten- en kostenposten kan het inkomen op het voorbeeldbedrijf in de huidige en toekomstige situatie voor HF-koeien en Blaarkoppen in principe dicht bij elkaar liggen.
- Door vernatting, natuur- en/of landschapsbeheer kunnen de inkomsten op het voorbeeldbedrijf worden verhoogd met subsidies/beheersvergoedingen. Deze extra subsidies komen bovenop de reeds ontvangen inkomstenstoelagen. Voor het verkrijgen van deze gelden moet wel voldaan worden aan de gestelde beheerdoelen voor de betrokken beheertypen. Met andere woorden, de natuurdoelen moeten wel gehaald worden.
- Door gebruik te maken van verschillende beheersubsidies wordt het bedrijf qua inkomen afhankelijker van deze opbrengsten. Er kan niet zonder meer van worden uitgegaan dat de subsidiebedragen die op dit moment gelden voor verschillende "groene" diensten ook in de toekomst gelijk blijven. Daarnaast kan de hervorming van het landbouwbeleid na 2013 zorgen voor extra bedrijfstoelagen, wanneer deze in de nieuwe situatie meer afhangen van groen/blauwe diensten.

Aanbeveling

- Omschakeling van HF- naar Blaarkoppen is een grote verandering op een boerenbedrijf. Uit de business case blijkt dat het inkomen op het voorbeeldbedrijf in principe gelijk kan blijven na omschakeling, ook zonder aan eisen voor natuurbeheer te gaan voldoen. Echter, de berekeningen in deze business case kennen veel aannames en onzekerheden voor wat betreft de verschillende opbrengsten- en kostenposten; iedere bedrijfssituatie is verschillend. Aanbeveling aan veehouders die overwegen met Blaarkoppen aan de slag te gaan, is derhalve om in overleg met adviseurs (en mogelijk ook overheden en natuurverenigingen) een zorgvuldig omschakelingsplan op te stellen. Hierin kunnen alle bedrijfs- en locatiespecifieke risico's en onzekerheden worden opgenomen voor een op maat gemaakte business case.

Literatuur

Aarts, H.F.M., C.H.G. Daatselaar, G. Hulshof, *Bemesting, stikstofbenutting en opbrengst van productiegrasland en snijmaïs op melkveebedrijven*. Rapport 208. PRI, Wageningen, 2008.

Barkema, B., Persoonlijke mededeling. 2011.

Bedrijven-Informatienet van het LEI.

Boeder, K., Persoonlijke mededeling. 2011.

CBS-Landbouwtelling.

De Blaarkopper, Nieuwsbrief over Blaarkopvee. Jaargang 5, nummer 2, December 2004.

Jong, G. de, *Een economische vergelijking van Holstein koeien met alternatieve rundveerassen in Nederland: "HF versus Blaarkop"*. Afstudeerverslag Wageningen Universiteit, Leerstoelgroep Agrarische Bedrijfseconomie, Wageningen, 2003.

LNV, *Kwaliteitsimpuls voor natuur en landschap; Subsidie voor investering en functieverandering*. Den Haag, 2010

Meulen, H.A.B. van der, E.B. Oosterkamp, H.B. van der Veen, M.A.P.H. van Assedonk, G.S. Venema, *Hoe landbouwers voorzien in hun sociale zekerheid*. Rapport 2009-025. LEI Wageningen UR, Den Haag, 2009.

Provincie Zuid-Holland, *Openstelling subsidieregeling natuur- en landschapsbeheer, openstelling subsidieregeling kwaliteitsimpuls natuur en landschap*. Provinciaal blad van Zuid-Holland, 2010.

Provincie Zuid-Holland, www.particuliernatuurbeheerzuidholland.nl/node/15, 2011.

Schipper, P., H. Siebel, *Index Natuur en Landschap. Onderdeel natuurbeheertypen, versie 0.4*. Terreinbeheerders, IPO en LNV, 15 juni 2009.

Winter, M.A. de, T.A. Vogelzang en J. van Schaick, *De Blaarkop: ouderwets goed; Inventarisatie van de mogelijkheden voor een dubbeldoelkoe in deze tijd*. Rapport 2010-014. LEI Wageningen UR, 2010.

Zom, R.L.G., E.A.A. Smolders, *Lage krachtvoergiften en diergezondheid in de biologische melkveehouderij*. Rapport 246. ASG Wageningen UR, Lelystad, 2009.

Bijlage 1: Financiële resultaten huidige situatie

Tabel B1: Gemiddeld inkomen uit normale bedrijfsvoering per koe, bedrijf en per 100 kg melk op Nederlandse melkveebedrijven in de periode 2001-2009

	Saldo per koe	Bedrijfssaldo	Saldo per 100 kg melk
Gemiddeld aantal melkkoeien	69	69	69
Gemiddelde melkproductie per koe	7.732	7.732	7.732
Oppervlakte cultuurgrond	44,9	44,9	44,9
<i>w.v. grasland</i>	34,6	34,6	34,6
Opbrengsten excl. subsidies en toeslagen	3.028	207.503	39,12
Melk en zuivelproducten	2.547	175.628	33,10
Omzet en aanwas	232	15.368	2,88
Overige opbrengsten	249	16.507	3,14
Subsidies en toeslagen	299	17.979	3,23
Toegerekende kosten	965	64.918	12,09
Voer	580	39.087	7,27
<i>w.v. krachtvoer</i>	412	27.945	5,21
<i>w.v. ruwvoer</i>	79	5.118	0,95
<i>w.v. vochtrijke diervoeders</i>	40	2.655	0,49
<i>w.v. opfokmelk</i>	30	2.052	0,38
Diergezondheid	85	5.627	1,05
Veeverbetering en K.I.	68	4.474	0,83
Zaaizaad	27	1.830	0,34
Gewasbeschermingsmiddelen	17	1.166	0,22
Meststoffen	82	5.543	1,04
Overige toegerekende kosten	105	7.190	1,34
Bedrijfssaldo excl. subsidies en toeslagen	2.063	142.585	27,03
Bedrijfssaldo incl. subsidies en toeslagen	2.362	160.564	30,27
Niet-toegerekende kosten	1.695	117.120	21,91
Loonwerk	182	12.510	2,35
Overige niet-toegerekende kosten	1.513	104.610	19,56
Inkomen uit normale bedrijfsvoering	644	43.444	8,36

Bron: Bedrijven-Informatienet van het LEI

Bijlage 2: Multifunctionele activiteiten in Zuid-Holland

Aantal multifunctionele bedrijven

De meeste landbouwbedrijven in Zuid-Holland hebben als nevenactiviteit de verkoop van (streek) producten in 2009, zie tabel B2 (Roest, et al., 2010).

Tabel B2: Aantal bedrijven met multifunctionele activiteiten (excl. natuurbeheer) ten opzichte van het aantal landbouwbedrijven in Zuid-Holland, 2009

Sector	Aantal bedrijven	% totaal aantal landbouwbedrijven
Zorgboerderijen	65	0,9
Boerderijverkoop	219	3,1
Verwerking	131	1,8
Recreatie	151	2,1
Totaal landbouwbedrijven	7.114	

Bron: CBS-Landbouwtelling, bewerking LEI.

De verkoop van (streek)producten kan voor Blaarkopbedrijven kansen bieden – vooral als de runderen extensief worden geweid – omdat het vlees van een hoge kwaliteit is, de kaas goed van smaak en in de marketing gebruik kan worden gemaakt van de cultuurhistorische waarde van het dier. Bij verkoop van (streek) producten kan gedacht worden aan kaas, boter, melk en vlees.

De samenstelling van de Blaarkopmelk is anders dan van HF melkkoeien. Gesteld wordt dat Blaarkopmelk relatief veel van een specifiek (kaas)eiwit bevat, te weten kappa-caseïne type B. Dit eiwit komt in meerdere typen voor en tussen koeien(rassen) zitten genetische verschillen in de variant die ze produceren van dit eiwit: een koe kan AB, BB, of AA hebben. Melk van koeien met type BB levert bij een gelijk eiwitgehalte meer kaas per liter melk (Winter et al., 2010). Dit biedt kansen voor een efficiënte kaasproductie, wat financieel gunstig is. Er kan immers meer kaas uit dezelfde hoeveelheid melk worden gemaakt.

De vleesclassificatie van Blaarkoppen (dubbeldoel ras) is over het algemeen 1,5 subklasse hoger dan bij HF koeien (Winter et al., 2010). Dit brengt een hogere karkasopbrengst met zich mee. Het afmestpotentieel van de Blaarkop is dus groter dan bij HF melkkoeien.

Omzet multifunctionele activiteiten

In tabel B3 wordt een overzicht gegeven van de omzetschattingen van multifunctionele activiteiten in Zuid-Holland in 2009 (Roest, et al., 2010). De bedrijven met zorg realiseren een omzet tussen de 60 en 85 duizend Euro. Boerderijverkoop heeft een omzetrage van 42 tot 70 duizend Euro en recreatie en toerisme 38 tot 48 duizend Euro.

Het omzetspotentieel van de verschillende activiteiten biedt kansen om het totale inkomen op het bedrijf te vergroten.

Tabel B3: Totaaloverzicht omzetschattingen met multifunctionele activiteiten (excl. natuurbeheer) in Zuid-Holland in 2009 a)

Sector	Aantal bedrijven	Per bedrijf x 1.000 Euro
Zorgboerderijen	65	60-85
Boerderijverkoop	219	42-70
Recreatie en toerisme	796	38-48

a) Omzetrage en aantal bedrijven zijn niet vermenigvuldigbaar. Dit geldt ook voor het totaal aantal verbrede bedrijven. De meeste bedrijven hebben meerdere verbredingsactiviteiten.

Bron: CBS-Landbouwtelling, bewerking LEI.

Informatie

Voor melkveehouders die geïnteresseerd zijn in de kansen van multifunctionele landbouw voor hun bedrijf, kan het interessant zijn om de volgende publicaties te raadplegen:

1. Kansenscanner multifunctionele landbouw
(<http://www.waardewerken.nl/Downloads/KansenScanner.pdf>)
2. Communiceren met uw omgeving: werkboek voor plattelandsondernemers
(<http://www.multifunctionelelandbouw.nl/over-de-multifunctionele-landbouw/onderzoeken-en-publicaties/>)

Bijlage 3: Beheertypen uit subsidieregeling provincie Zuid-Holland

N13.01 Vochtig weidevogelgrasland

1.1 Algemene beschrijving

Vochtig weidevogelgrasland omvat natte en vochtige graslanden met primair een weidevogelstelling; beide zijn van belang voor een diversiteit in soorten. De zuurgraad dient matig zuur tot neutraal te zijn, de voedselrijkdom is minimaal licht voedselrijk. Het kan zowel kruidenrijke als door bemesting voedselrijke (raaigras)graslanden bevatten. Goede weidevogelgraslanden worden gekenmerkt door een open karakter, een mozaïek van diverse vormen van graslandbeheer en soorten als grutto, kievit, scholekster en tureluur. Ook eenden als zomertaling en slobbeend zijn kenmerkend. Vochtig weidevogelgrasland komt op diverse bodems en in diverse landschapstypen voor. Het zwaartepunt ligt in het landschapstype Laagveen en zeeklei: hier komt het voor op zowel klei- als veengrond. Ook in het Rivierengebied (voornamelijk uiterwaarden) komt Vochtig weidevogelgrasland voor.

Weidevogels kwamen in het verleden in (veel) grotere aantallen voor dan tegenwoordig. Door ondermeer intensivering van landbouw en veeteelt zijn de aantallen weidevogels afgenomen. Daarom is speciaal op weidevogels afgestemd beheer nodig om ze te behouden. Internationaal gezien zijn onze weidevogels heel bijzonder en heeft ons land een grote verantwoordelijkheid voor de populaties.

Een goede kwaliteit kenmerkt zich door een mozaïek van verschillende beheersvormen van grasland (diversiteit in maidata, beweiding, plasdras etc.), een rijke en bereikbare bodemfauna, insectenrijkdom ('kuikengrasland'), een open landschap met weinig dekking voor predatoren en brede, rijkbegroeide slootkanten. Heel laat gemaaide delen (na 1 augustus) zijn van belang voor de kwartelkoning, andere vogelsoorten en insecten.

1.2 Afbakening

Het beheertype omvat grasland met per 100 ha minimaal 35 broedparen van Grutto, Tureluur, Watersnip, Kemphaan, Slobbeend, Zomertaling, Veldleeuwerik, Wulp, Kluut, Krakeend, Kuifeend, Wintertaling, Graspieper en/of Gele kwikstaart.

Het maai- en grasbeheer wordt zodanig gevoerd dat zo min mogelijk jongen slachtoffer worden van beheeringrepen (minder dan 10%).

Voorbeeldgebieden: Hempense meer, Wynse polder, Haenmeer, de Dulf, Westerhornerpolder, Wormer- en Jisperveld, de Wilck, Donkse laagten, Westeinde en Oude land van Strijen.

Bron: Schipper, 2009.

A01.01.06: Extensief beweid weidevogelgrasland

Instapeisen:

1. De beheereenheid bestaat uit grasland.
2. De beheereenheid is ten minste 0,5 hectare groot.
3. Cumulatie met alle beheerpakketten uitgesloten, uitgezonderd A01.03.01 en de beheerspakketten uit de Subsidieregeling agrarisch natuurbeheer Zuid-Holland, bedoeld in artikel 4.1.1.5, derde lid, onderdeel a, van de onderhavige regeling.

Beheereisen:

1. Beweiding is verplicht tot 15 juni met minimaal 1 en maximaal 1,5 GVE/ha.
2. Tussen 1 april en 15 juni is de beheereenheid niet gemaaid, gerold, gesleept, gescheurd, gefreesd, (her)ingezaaid, doorgezaaid of bemest. In deze periode is het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen niet toegestaan.

Bron: Provincie Zuid-Holland, Subsidieregeling Natuur- en Landschapsbeheer. 25-10-2010.